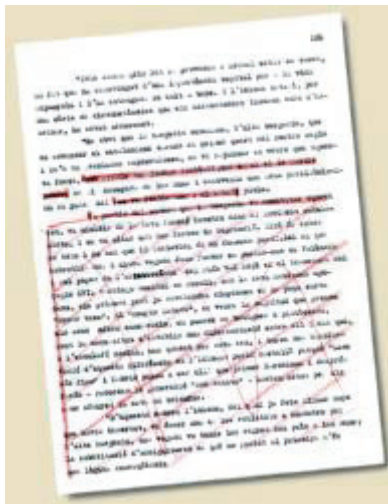

Esbarrant el vermell

per Ernest Alós

El Periódico, 19/11/2008

Una nova edició d'"Els altres catalans", a càrrec de Jordi Amat i prologada per Najat el Hachmi, reintegra per primera vegada 31 fragments eliminats per la censura

Els altres catalans s'ha convertit en una frase feta, en una falca que acompanya la frase *és català qui viu i treballa...* Del llibre de Paco Candel publicat el 1964, n'ha quedat poc més que el títol. Però amb motiu de l'aniversari, Edicions 62 recupera el text en una versió en què el filòleg Jordi Amat (que l'ha editat) i l'escriptora Najat el Hachmi (autora del pròleg) donen motius per recuperar-lo. El primer perquè, després d'examinar l'expedient de la censura a l'Arxiu d'Alcalá de Henares, ha restituit el text original sense les 31 amputacions de què va ser objecte. La segona, perquè recorda que Candel va escriure un llibre menys edulcorat del que es desprèn del tòpic i assenjala paral·lelismes, uns tranquil·litzadors, altres inquietants, amb la nova immigració.

"Sovint es dona una visió parcial del llibre que el vol encabir ideològicament dins un catalanisme reduccionista", assenjala Najat el Hachmi. Va ser, afegeix, "pioner perquè va fer de pont, mirava a una banda i a l'altra d'una frontera invisible que separava més que ell coneixia molt de prop, intentava tant com podia mirar atentament dues societats que semblava que vivien d'esquena l'una de l'altra i es fixava en els punts d'interacció de totes dues on els individus es relacionaven o bé es negaven a fer-ho".

Una visió, sosté, allunyada de "la idea de la integració fàcil i cofoista" i que és imprescindible per entendre "el classisme existent per orígens" i les "arestes" que encara avui marquen la societat catalana.

ADVOCAT O FISCAL

Per la seva banda, Jordi Amat relata la intervenció de la censura, molt alerta per l'escàndol que va suposar *Donde la ciudad cambia su nombre* i que li va massacrar diverses novel·les. La figura del censor que li va tocar a Candel és interessant: va ser Félix Ros, un escriptor falangista català del cercle de Luys Santa Marina que de vegades sembla que actua més com un advocat defensor que busca eximents per rebaixar la condemna que com a fiscal. "De vegades sembla un agent doble", diu Amat. De totes maneres, recomanava que es fessin amputacions en 55 pàgines, que el delegat d'Informació i Turisme a Barcelona, Jaime Delgado, va rebaixar a 31. En el seu informe, Ros recomanava la publicació del llibre, "d'un interès que apassiona" en la seva primera part però amb una segona "pesadíssima", i oferia excuses i raons per donar-hi el vistiplau. Que l'autor procedia d'una família modesta "però de formació molt catòlica", que els sacerdots hi eren presentats "amb la màxima cordialitat i simpatia" i que el llibre "no recaptarà ni un sol prosèlit per al separatisme. Al contrari!" Això sí, apunta Amat, amb el seu llapis vermell suprimia al·lusions a les forces de l'ordre i l'Església, crítiques a l'*statu quo* franquista i referències al catalanisme polític o cultural. Per exemple, els lectors van poder llegir, com a colofó, que els immigrants es veuran cridats a "una curiosa tasca: la de la novíssima Catalunya". No es podia dir que eren cridats a "la singularització de la novíssima Catalunya".

Però si d'*Els altres catalans* se n'ha pogut editar una versió original recomposta, seria possible fer el mateix amb tantes altres obres editades durant el franquisme? "S'hauria de fer amb molts altres llibres. En tot cas -puntualitza Amat-, de qualsevol llibre publicat durant aquells anys que es reediti s'hauria de fer una comprovació de què va passar. Hi ha fragments que no hem pogut llegir mai, com al *Viatge en autocar* de Josep Pla". En el cas d'*Els altres catalans*, Candel no va retocar el text després del pas per la censura. En altres, els autors van ajustar el text després de la intervenció del censor, i recuperar l'original enviat inicialment suprimiria també text sortit de la mà de l'autor. Un motiu, si més no, perquè en la majoria dels casos aquests treballs de restitució siguin només matèria d'edicions crítiques.